

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

УДК: 327.56 (569.3)

Ю. Скороход, д-р політ. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ТИМЧАСОВИХ СИЛ ООН У ЛІВАНІ-II: ПЕРЕГОВОРНИЙ АСПЕКТ

Присвячено дослідженню переговорного процесу в багатосторонньому (у межах Ради Безпеки ООН, Європейського Союзу) та двосторонньому (безпосередні учасники конфлікту та зацікавлені сторони, ООН і країни – постачальниці контингентів у миротворчих операціях ООН) форматах щодо формування 2006 р. Тимчасових сил ООН у Лівані-II (ТСООНЛ-II). Особливу увагу сфокусовано на аналізі двох підходів до врегулювання конфлікту, спричиненого військовою операцією Ізраїлю 2006 р. проти "Хезболли", і, відповідно, підходу до формування миротворчих сил (щодо їхнього складу, мандату, оперативного командування), що були репрезентовані Ізраїлем, США, Великою Британією, з одного боку, та Ліваном і Францією, з іншого. Доведено, що формування ТСООНЛ-II стало наслідком досягнення компромісу у процесі переговорів.

Ключові слова: операція з підтримання миру, ООН, Ліван, переговори.

Постановка проблеми. Тимчасові сили ООН в Лівані (ТСООНЛ) були створені 1978 р. на основі резолюції Ради Безпеки ООН № 425 (1978). За час їхнього функціонування неодноразово порушували питання щодо необхідності підвищення їхньої ефективності, відбувалися зміни чисельного складу сил тощо. Проте лише в умовах масштабної ізраїльської воєнної акції 2006 р. проти "Хезболли" відбувалася досить суттєва трансформація сил ООН з підтримання миру, розгорнутих на ліванській території, що дало підстави стверджувати про формування, по суті, нових за основними параметрами миротворчих сил ООН. Як зазначила у своєму виступі в Раді Безпеки ООН тогочасний держсекретар США К. Райс, стабілізація ситуації на Півдні Лівану "буде досягнута шляхом створення нових міжнародних сил, основу яких становитимуть нинішні сили ООН у Лівані – Тимчасові сили ООН у Лівані (ТСООНЛ). Хоча назва залишиться колишньою, нові сили будуть іншими..." [1, с. 6]. У наукових колах ці сили отримали назву ТСООНЛ-II. Створенню ТСООНЛ-II передували переговори, аналіз яких дозволить оцінити складність процесу визначення їх мандату та композиційної складової.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переговорний процес, що передував створенню 2006 р. ТСООНЛ-II, не знайшов ґрунтовного висвітлення в науковій літературі. У наукових розвідках розглядали лише окремі аспекти цієї проблеми. Серед небагатьох робіт, присвячених функціонуванню ТСООНЛ-II як миротворчої операції, можна виокремити праці К. Макдісі [2], Т. Гюкселя, Г. Б. Хаука, С. Рейгелута [3], Р. Мерфі [4, 5], Р. Хатто [6]. Дотично проблему розглянуто в дослідженнях Є. Гросс [7] та А. Маттлаера [8], що присвячені різним аспектам зовнішньої та безпекової політики держав – членів ЄС.

Метою статті є дослідження особливостей переговорного процесу в багатосторонньому та двосторонньому форматах щодо формування 2006 р. ТСООНЛ-II.

Виклад основного матеріалу дослідження. Переговорний процес щодо формування ТСООНЛ-II, що розгортався як у багатосторонньому, так й у двосторонньому форматах, мав складний і багатовимірний характер. Багатосторонні зусилля, спрямовані на врегулювання ізраїльсько-ліванського конфлікту 2006 р., застосовували одночасно на кількох платформах: у межах ООН, що вважали природним, оскільки миротворчі сили ООН уже тривалий час (із березня 1978 р.) були присутні в Лівані; у межах багатосторонніх міжнародних конференцій, зокрема й на міжнародній конфе-

ренції щодо Лівану (Рим, 26 липня 2006 р.), у якій узяли участь міністри закордонних справ 15 держав і представники трьох міжнародних міждержавних організацій – ООН, ЄС та Світового банку); у межах Групи восьми (G-8) (саміт у Санкт-Петербурзі, 14–17 липня 2006 р.); у межах ЄС тощо. Двосторонній формат передбачав низку зустрічей зацікавлених сторін із представниками Лівану й Ізраїлю, а також відповідальними посадовими особами ООН. Ці зустрічі проводили з початком на Півдні Лівану широкомасштабної воєнної акції Ізраїлю проти "Хезболли" 12 липня 2006 р., безпосереднім приводом для якої стали запуск кількох ракет із ліванської території через "блакитну лінію" у бік ізраїльських сил самооборони й атака ізраїльського патруля бойовиками "Хезболли" на ізраїльській території, внаслідок якої три ізраїльських військових загинули, а ще двоє були захоплені в полон.

Водночас умовно можна виокремити й певні етапи в переговорному процесі залежно від питань, які розглядали на тій чи іншій стадії розв'язання конфлікту 2006 р. на Півдні Лівану:

- вироблення загальної моделі урегулювання конфлікту;
- досягнення згоди стосовно до міжнародних механізмів урегулювання, що передбачало визначення того, які міжнародні миротворчі сили будуть розгорнуті в Лівані;
- визначення мандату міжнародних миротворчих сил;
- формування власне самих сил (контингенти яких держав візьмуть участь у місії, оперативно-тактичне управління, фінансування тощо).

Вибір загальної моделі урегулювання конфлікту 2006 р. мав суттєве значення для подальшого формування миротворчих сил, визначення їхнього мандату та силового потенціалу. У ході дискусій окреслили дві принципові позиції:

- Негайне припинення вогню між сторонами конфлікту, що стало б відправною точкою для початку процесу вироблення політичних рамок урегулювання конфлікту. Такий підхід передбачав у ролі одного з елементів моделі урегулювання використання миротворчих сил, на які були б покладені функції, зазвичай притаманні традиційним операціям з підтримання миру: роз'єднання сторін конфлікту та моніторинг за дотриманням режиму припинення вогню. Прихильниками такого підходу до урегулювання конфлікту на Півдні Лівану були, насамперед, Ліван, арабські країни, Франція.

- Другий підхід, що був репрезентований, насамперед, Ізраїлем, США та Великою Британією, полягав у необхідності вироблення насамперед, базових

принципів і рамок політичного урегулювання конфлікту, що мали забезпечити довгостроковий режим припинення вогню. Зазначений підхід передбачав першочергове розв'язання проблем безпеки Півдня Лівану, роззброєння всіх військових формувань, що перебували на ліванській території (насамперед "Хезболла") та формування міжнародних механізмів, здатних забезпечити виконання досягнутих домовленостей. Це не відкидало можливості формування миротворчих сил, що володіли б значним силовим потенціалом, і були наділені розширеним мандатом, який дозволяв застосування сили з метою примушення до миру.

Імовірно вважали такі варіанти використання міжнародних миротворчих сил:

- багатонаціональні сили, що були б сформовані поза ООН, але метою яких було б виконання відповідних рішень Ради Безпеки ООН;

- сили міжнародних регіональних організацій, насамперед ЄС чи НАТО (формування сил Ліги арабських держав не стояло на порядку денному);

- миротворчі сили ООН нового покоління, зі значним військовим компонентом у своїй структурі, на які мали бути покладені комплексні завдання, зокрема й функції на основі розд. VII Статуту ООН.

Позиція Генерального секретаря ООН Кофі Аннана полягала в такому:

- "продовження присутності ТСООНЛ у їхньому нинішньому форматі і з їхнім нинішнім мандатом, нерозумно" (тобто, по суті, було визнано неефективність діяльності наявних ТСООНЛ);

- Рада Безпеки ООН має вирішити, чи ТСООНЛ необхідно вивести з Лівану, а чи вони мають бути "зміцнені", чи їх "узагалі необхідно замінити якимись іншими силами" [9, р. 5].

Цим Генеральний секретар закликав до початку широким дискусій та переговорів із цього питання.

Базові політичні принципи врегулювання конфлікту на Півдні Лівану були зафіксовані ще в резолюції 425 (1978) Ради Безпеки ООН, а згодом були підтверджені та доповнені в положеннях Таїфської угоди (1989), резолюціях 1559 (2004) та 1680 (2006) Ради Безпеки ООН. Вони полягали в такому: жодних іноземних сил на ліванській території, ніякої зброї та жодної влади в Лівані, окрім незалежного ліванського уряду, що повинен мати повний суверенітет над територією всієї країни.

Водночас у контексті формування міжнародних миротворчих сил відкритими залишалися такі принципові питання: "Чи буде на майбутні миротворчі сили покладено розв'язання проблем "Хезболли" та незаконного постачання зброї в Ліван?".

Вибір моделі миротворчих сил значною мірою залежав від згоди сторін конфлікту. Ключовий вплив на визначення позиції Ізраїлю мали безпекові питання. Офіційний Тель-Авів активно виступав за створення та розміщення на Півдні Лівану міжнародних миротворчих сил з метою запобігання виникненню вакууму безпеки після виведення ізраїльських військ із ліванської території. Попередній історичний досвід засвідчив, що підстави для занепокоєння ізраїльської сторони проблемами безпеки є. Виведення ізраїльських військ з ліванської території і в межах урегулювання конфліктів, спричинених воєнними акціями Ізраїлю на Півдні Лівану в 1978, 1982–1984 рр., і внаслідок одностороннього рішення уряду Е. Барака у 2000 р. супроводжувалися процесом перетворення Півдня Лівану на базу палес-

тинської військової присутності (період холодної війни) або ж "Хезболли" (після 2000 р.).

Ураховуючи той факт, що основною метою ізраїльської воєнної операції 2006 р. було знищення або ж, принаймні, суттєве ослаблення військового потенціалу "Хезболли", що, зі свого боку, априорі мало звузити можливості впливу Сирії та Ірану у близькосхідному регіоні, офіційний Тель-Авів наполягав на формуванні значних за своєю чисельністю міжнародних сил (не менше 15 тис. осіб), які будуть здатні роззброїти "Хезболлу". Зазначену позицію було озвучено під час виступу в Раді Безпеки ООН представника Ізраїлю в ООН Д. Гілльмана, який наголосив на тому, що для врегулювання проблеми безпеки на Півдні Лівану "... потрібні сильні, міцні й ефективні міжнародні сили, що забезпечать ліквідацію та роззброєння всіх терористичних груп і виконання резолюції 1559 (2004) у всіх її аспектах" [10, с. 6]. Водночас ізраїльське керівництво наголосувало, що основу будь-яких майбутніх миротворчих сил мають сформувати військові контингенти європейських держав, оскільки, як наголосив ізраїльський прем'єр-міністр Е. Ольмерт, такі сили мають складатися "зі справжніх солдатів, а не пенсіонерів" [8, р. 10]. Отже, позиція Ізраїлю передбачала формування миротворчих сил із розширеним мандатом, що мали б необхідний силовий потенціал для виконання таких завдань, як роззброєння "Хезболли" і запобігання нелегальному постачанню зброї на територію Лівану.

Позиція Лівану формувалася з огляду на ту політичну ситуацію, що склалася в країні на момент воєнної акції Ізраїлю на Півдні Лівану в 2006 р. У період ізраїльської масштабної воєнної операції 2006 р. головним завданням ліванського прем'єр-міністра Ф. Синьйори на внутрішньо ліванській арені було запобігання поляризації ліванського суспільства й уникнення політичної кризи. На міжнародній арені зусилля ліванської дипломатії були спрямовані на запобігання прийняттю такого варіанту врегулювання конфлікту, який би потенційно поставив під загрозу крихку політичну стабільність Лівану (наприклад, містив би силовий варіант роззброєння міліції "Хезболли"). На час початку конфлікту "Хезболла" вже була інтегрована в ліванську політичну систему; мала представництво в ліванському парламенті, який був сформований унаслідок виборів 2005 р., та дві міністерські посади в кабінеті міністрів Лівану. За таких умов будь-які дії ліванського уряду на міжнародній арені априорі передбачали необхідність попереднього досягнення згоди з боку політичних сил, представлених у кабінеті міністрів, щодо моделі урегулювання конфлікту на Півдні Лівану. У цьому сенсі для Бейрута не вважали прийнятними варіанти із формуванням та розміщенням на ліванській території ані сил НАТО (що негативно сприймали арабські маси, оскільки безпосередньо це асоціювали з політикою США у близькосхідному регіоні), ані міжнародних багатонаціональних сил, ураховуючи негативний досвід їхнього використання в Лівані в 1982–1984 рр., ані сил, які були б сформовані державами – членами ЄС.

Позиція Лівану знайшла своє відображення у сенсі припинення воєнних дій, що склався із семи пунктів, і був репрезентований на міжнародній конференції щодо Лівану в Римі. Цей план, зокрема, передбачав поширення ліванського суверенітету на всю територію держави за допомогою ліванських збройних сил, як це було передбачено Таїфською угодою (тобто розміщення контингентів ліванської армії на Півдні Лівану), збільшення кількості наявних на Півдні Лівану миротвор-

чих сил ООН та зміна їхнього мандату [11, с. 3–4]. Зауважимо, що як ліванський план урегулювання конфлікту, запропонований прем'єр-міністром Лівану Ф. Сіньюрою, так і рішення ліванського уряду 7 серпня 2006 р. щодо розміщення 15-тисячного контингенту ліванської армії на Півдні Лівану у разі досягнення припинення вогню та виведення ізраїльських військ, були підтримані (хоч і з певними застереженнями) "Хезболла". Отже, Ліван сконцентрував свої зусилля в ході переговорів у багатосторонньому та двосторонньому форматах на ухваленні та реалізації варіанту, який передбачав трансформацію вже функціонуючих на Півдні Лівану миротворчих сил ООН.

Найактивнішу роль у пошуку шляхів урегулювання ізраїльського конфлікту 2006 р. відігравали Франція та США, які з моменту його початку мали розбіжності з багатьох принципових питань.

Активне залучення до переговорного процесу офіційний Париж обґрунтував тим, що, як зазначив у своєму виступі в Раді Безпеки ООН міністр Європи і закордонних справ Франції Ф. Дуст-Блазі, Франція "пов'язана з Ліваном історичними й культурними узами, а з іншими країнами регіону – міцними відносинами, що розвиваються" [10, с. 8]. Визнаючи право Ізраїлю на самооборону, Франція неодноразово наголошувала на "непропорційній відповіді" Ізраїлю на дії "Хезболли", та закликала до негайного припинення вогню як передумови для започаткування політичного процесу врегулювання конфлікту. Офіційний Париж також чітко окреслив свою позицію з питання щодо застосування сили у близькосхідному регіоні загалом, й у процесі урегулювання конфлікту на Півдні Лівану зокрема. Президент Франції Ж. Ширак заявив із цього приводу: "Ми не можемо змінити регіон силою" [7, р. 115]. Така позиція Франції контрастувала із курсом адміністрації Дж. Буша-мол. на радикальну трансформацію Близького Сходу шляхом реалізації в регіоні "жорсткої" та "м'якої" моделі демократизації. Окрім того, на противагу позиції офіційного Вашингтона щодо необхідності покласти на майбутні миротворчі сили в Лівані функції роззброєння "Хезболли", французький президент не вірив, що миротворчі сили будуть здатні роззброїти військові формування "Хезболли" і був переконаний, що це "має зробити уряд Лівану" [7, р. 114].

Дипломатичні зусилля офіційного Парижа в багатосторонньому форматі були зосереджені на формуванні спільної позиції держав – членів ЄС щодо урегулювання лівансько-ізраїльського конфлікту на основі французького бачення. Франція зіштовхнулася з опозицією з боку Великої Британії та, до певної міри, Німеччини, що в більшій мірі підтримували американський підхід до врегулювання проблеми. Офіційний Лондон був переконаний, що залагодження конфлікту на Півдні Лівану неможливе без участі США. Позиція ж Німеччини формувалася з огляду на її історичну відповідальність перед Ізраїлем і єврейським народом.

Під час зустрічі міністрів закордонних справ держав-членів ЄС 17 липня 2006 р. саме Велика Британія та Німеччина наполягли на тому, щоб у спільній заяві запропоноване Францією формулювання щодо негайного припинення вогню було змінено на заклик до Ізраїлю та "Хезболли" припинити воєнні дії. Тим самим було закладено основу для подальшого зближення позицій США і Франції у процесі спільного пошуку шляхів урегулювання конфлікту. Окрім того, на цій зустрічі було підтримано ідею розміщення міжнародних миротворчих сил у Лівані.

Позиція Франції, яку формували з урахуванням інтересів Лівану, передбачала необхідність розміщення на ліванській території саме миротворчих сил ООН, які були б суттєво збільшені чисельно та мали б більш розширений мандат, однак останній не повинен був базуватися на розд. VII Статуту ООН. Тобто французьке бачення миротворчої операції в Лівані за більшістю параметрів вписувалося у формат традиційних операцій ООН із підтримання миру. У цьому контексті є всі підстави стверджувати, що дипломатичні зусилля Франції в ЄС були спрямовані не на реалізацію ідеї створення та розміщення на Півдні Лівану сил ЄС, а на підтримку з боку держав-членів ідеї посилення європейської компоненти у складі миротворчих сил ООН. Іншими словами, політика Франції була спрямована на заохочення європейських партнерів до дипломатичної, фінансової й організаційної підтримки майбутніх сил ООН.

Важливою платформою для пошуку шляхів урегулювання конфлікту стала Рада Безпеки ООН, у якій Франція як її постійний член мала значні важелі впливу на формування прийняттого для неї рішення проблеми. Саме в РБ ООН було досягнуто американсько-французької взаємодії та знайдено компромісний варіант урегулювання конфлікту на Півдні Лівану.

11 серпня 2006 р. Рада Безпеки ООН ухвалила внесену США та Францією резолюцію щодо врегулювання конфлікту 2006 р. Резолюцією № 1701(2006) Рада Безпеки ООН закликала до встановлення між "блакитною лінією" та р. Літані зони, вільної від "будь-якого збройного персоналу, сил і засобів та озброєнь, за винятком тих, що належать до сил уряду Лівану та ТСООНЛ"; виконання положення Таїфської угоди й резолюцій РБ ООН 1559 (2004) та 1680 (2006) стосовно до "роззброєння всіх збройних груп у Лівані"; уведення ембарго на "продаж та поставки Лівану зброї і пов'язаних з нею матеріалів, за винятком випадків, коли це санкціоновано його урядом" та підкреслювала неприпустимість перебування іноземних сил у Лівані без згоди його уряду [12].

Передбачалося, що виведення ізраїльських військ із ліванської території буде відбуватися паралельно зміцненню миротворчої операції ООН в Лівані. Рада Безпеки ООН, визнаючи потребу в розширенні мандату та масштабу операції, санкціонувала збільшення чисельного складу ТСООНЛ до 15 тис. осіб і поклала на ці сили на доповнення до їхнього мандату згідно із резолюціями Ради Безпеки ООН 425 (1978) та 426 (1978) такі функції:

- здійснювати нагляд за припиненням бойових дій;
- супроводжувати ліванські збройні сили та надавати їм підтримку в ході їхнього розгортання у всіх південних районах країни, зокрема й уздовж "блакитної лінії", відповідно до виведення Ізраїлем своїх збройних сил із Лівану;
- координувати свою діяльність з урядами Лівану та Ізраїлю;
- надавати допомогу для сприяння забезпечення гуманітарного доступу до цивільного населення й добровільного повернення переміщених осіб в умовах безпеки;
- сприяти ліванським збройним силам у вживання заходів зі створення району, вільного від будь-якого збройного персоналу, сил і засобів й озброєнь, за винятком тих, що належать до сил уряду Лівану та ТСООНЛ;
- надавати на прохання уряду Лівану допомогу в підтримці всебічного дотримання режиму "блакитної лінії" [12].

Окрім того, у контексті гарантування безпеки на Півдні Лівану і, відповідно, у районах уздовж "блакитної лінії" на ТСООНЛ поклали завдання "уживати всі необхідні і, на їхню думку, такі, що відповідають їхнім можливостям, заходи в районах розгортання їхніх сил для забезпечення того, щоб район їхніх операцій не використовували в цілях здійснення будь-якої ворожої діяльності, для протидії спробам перешкоджати їм насильницькими засобами виконувати свої обов'язки згідно з мандатом Ради Безпеки..." [12].

12 серпня 2006 р. уряд Лівану офіційно повідомив про свою згоду з резолюцією 1701 (2006) Ради Безпеки ООН та про свій намір виконувати її положення. Зі свого боку, 13 серпня 2006 р. уряд Ізраїлю заявив, що діятиме відповідно до своїх зобов'язань, що визначені в зазначеній резолюції. Отже, одностайне ухвалення Радою Безпеки ООН резолюції 1701 (2006) та її визнання сторонами конфлікту свідчило про наявність згоди на діяльність ТСООНЛ-II як на глобальному, так і на регіонально-локальному рівнях.

Прийняття резолюції № 1701 (2006) Ради Безпеки ООН та запровадження 14 серпня 2006 р. за сприяння ООН режиму припинення вогню на Півдні Лівану започаткували процес оперативного планування зазначеної миротворчої операції та проведення інтенсивних консультацій між представниками ООН і країнами – постачальниками військ. Принциповими вважали питання про композиційний склад миротворчих сил, їхнє командування та фінансування.

17 серпня 2006 р. відбулася спеціальна зустріч з потенційними країнами-постачальниками контингентів військ, у якій взяли участь представники 70 держав. На цій зустрічі заступник Генерального секретаря ООН з питань миротворчих операцій Ж.-М. Геенно окреслив концепцію миротворчої операції в Лівані, потреби сил, а також переглянуті та скореговані (з урахуванням додаткових передбачених мандатом обов'язків і масштабів діяльності) правила застосування воєнної сили для ТСООНЛ-II. Ця зустріч мала на меті стимулювати забезпечення швидкого збільшення чисельності ТСООНЛ-II, оскільки повне виведення ізраїльських військ було поставлено в залежність від спроможності термінового розширення ТСООНЛ та ефективних дій ліванського уряду з цього питання.

Ізраїль і надалі наполягав на розширеній участі військових контингентів європейських держав. Водночас США та Велика Британія заявили, що вони не будуть направляти свої контингенти до складу ТСООНЛ-II. Очікували, що Франція надасть значний (якщо не найбільший) контингент та очолить командування цих сил. Керуючись проблемами захисту безпеки своїх миротворців і негативним досвідом управління окремими миротворчими операціями з боку ООН, офіційний Париж наполягав на тому, щоб оперативне керування на місцях здійснювали офіцери європейських держав, висловлюючи тим самим певну недовіру Департаменту миротворчих операцій Секретаріату ООН. Цю позицію поділяли Італія та Іспанія, які вимагали, щоб європейський чотиризірковий генерал керував операцією у кризових ситуаціях [8, р. 11]. Під час двосторонніх переговорів у Парижі між Францією та заступником Генерального секретаря ООН з питань миротворчих операцій Ж.-М. Геенно було досягнуто домовленості про створення спеціального військового командування ТСООНЛ-II у Нью-Йорку, яку, однак, не було підтримано в Секретаріаті ООН [8, р. 11]. З метою тиску на Секретаріат ООН Франція заявила, що за таких умов

вона готова направити додатково лише 200 військових до складу ТСООНЛ-II, що ставило під загрозу формування цих сил європейськими контингентами як домінуючою складовою.

Після продовження переговорного процесу було знайдено компроміс: з огляду на особливий характер місії пропонували створення Воєнно-стратегічного підрозділу (ВСП; Strategic Military Cell – SMC), до якого увійшло 33 особи, із яких 27 офіцерів [13], що мав опікуватися винятково питаннями функціонування ТСООНЛ-II. Окрім того, на відміну від інших миротворчих операцій ООН, ТСООНЛ-II мав очолювати командувач силами, а не спеціальний представник Генерального секретаря ООН. Також уперше за всю історію миротворчої діяльності ООН було створено Оперативне морське з'єднання, на яке поклали функції проведення морських операцій з метою перехоплення порушників у зоні відповідальності та підготовки особистого складу воєнно-морських сил Лівану.

25 серпня 2006 р. відбулося позачергове засідання Ради міністрів закордонних справ ЄС, присвячене можливій участі контингентів держав – членів ЄС у ТСООНЛ-II. Про важливість цього засідання свідчив той факт, що на ньому був присутній Генеральний секретар ООН К. Аннан [8, р.12]. Напередодні, після звернень з боку прем'єр-міністра Ізраїлю Е. Ольмерта, Італія та Німеччина погодилися направити свої контингенти до складу миротворчих сил. Офіційний Рим заявив, що готовий за необхідності взяти на себе командування миротворчими силами ООН.

Німеччина, що від самого початку полягала, що німецька участь у місії ООН в Лівані не на часі, змінила свою позицію після відповідного звернення Ізраїлю, розглядаючи його як своєрідний сигнал довіри з боку офіційного Тель-Авіву, і вирішила виділити військові кадри до Оперативного морського з'єднання. Іспанія також зголосилася надати контингент чисельністю 1000–1200 осіб. Зі свого боку, 24 серпня 2006 р. президент Франції Ж. Ширак повідомив, що його країна готова додатково направити 1600 військовослужбовців до складу ТСООНЛ-II [8, р. 12].

На 28 листопада 2006 р. загальна чисельність контингентів європейських країн (держав ЄС) у складі ТСООНЛ-II досягла 7775 осіб, що становило понад 74 % від загальної кількості миротворців, задіяних на той момент в операції ООН в Лівані (10 490 осіб). Ба більше, сумарна чисельність контингентів таких чотирьох європейських держав, як Італія (2068 осіб), Франція (1608), Іспанія (1290) та Німеччина (1113 осіб) досягла 6079 осіб або ж 57,95 % від загальної чисельності ТСООНЛ-II [підраховано за: 14, р. 8]. Отже, тривалий переговорний процес формування ТСООНЛ-II завершився.

Слід зауважити, що створення Воєнно-стратегічного підрозділу (ВСП), який мав опікуватися лише питаннями функціонування ТСООНЛ-II, викликало неоднозначну реакцію як серед деяких політичних лідерів держав, так і серед науковців. Уведення ВСП до складу миротворчих операцій ООН було сприйнято окремим державами – контриб'юторами контингентів як невиправдана поступка європейським державам з боку ООН. Стверджували, що завдяки появі ВСП ТСООНЛ-II більшою мірою почали нагадувати багатонаціональні сили ЄС під парасолькою ООН [5, р. 396].

Критики створення ВСП наголошували на тому, що європейські країни – постачальниці контингентів отримали преференційний режим у Лівані, оскільки ТСООНЛ-II за більшістю критеріїв не є комплексною миротворчою операцією, але водночас до її оперативного командування залучено непропорційно велику

кількість офіцерів порівняно із близько 50 офіцерами Департаменту миротворчих операцій Секретаріату ООН, які відповідають за всі інші миротворчі операції ООН [6, р. 191]. Це надало підстави таким країнам, як Бангладеш, Індія та Пакистан (що є одними з найбільших контриб'юторів контингентів у миротворчі операції ООН, і до того були задіяні в небезпечних місіях в Африці), виступити із заявами про порушення принципу універсальності й рівності держав – членів ООН, існування "режиму" подвійних стандартів" [6, р. 191].

Було звернено увагу на започаткування процесу створення "дворівневої системи миротворчих операцій": "місії найвищого рівня", у яких беруть участь добре навчені та відповідно оснащені військові контингенти західних країн і які перебувають під оперативним командуванням Заходу, й операції "нижчого рівня", які є недофінансованими, мають обмежений вплив на хід конфлікту та репрезентовані погано навченим й оснащеним контингентом [6, р. 192]. У підсумку критики дійшли до висновку, що створення ВСП матиме негативний вплив на функціонування всієї системи миротворчої діяльності ООН.

Висновки. Створення ТСООНЛ-II стало наслідком компромісу як на глобальному, так і на регіонально-локальному рівні, який був досягнутий у ході дискусій і переговорів у багатосторонньому та двосторонньому форматах. Позиція уряду Лівану, яка полягала в тому, що не буде надано дозволу на розміщення на ліванській території будь-яких міжнародних миротворчих сил, окрім сил ООН, стала визначальною у процесі формування ТСООНЛ-II.

Створення ВСП, зі свого боку, стало результатом компромісу, досягнутого між Секретаріатом ООН та європейськими державами, який був доцільним у тій безпековій ситуації, що склалася на Півдні Лівану внаслідок воєнної акції Ізраїлю проти "Хезболли". Цей крок забезпечив залучення контингентів значної кількості держав – членів ЄС до складу ТСООНЛ-II та швидке розміщення зазначених сил у Лівані, що створювало необхідні передумови для виведення ізраїльських військ із ліванської території. З іншого боку, подальший досвід функціонування ВСП засвідчив значну складність його інтеграції до

існуючої структури управління миротворчими операціями ООН та викликав неоднозначну реакцію низки інших країн – постачальниць контингентів.

Окрім того, обмежений мандат ТСООНЛ-II, що був визначений у ході тривалих дискусій, також був наслідком багатьох компромісів, і його виконання за відсутності сприятливого безпекового середовища на Півдні Лівану, крихкої політичної стабільності в Лівані та суттєвого впливу зовнішніх чинників в умовах динамічних змін у близькосхідній системі міжнародних відносин, априорі було малоймовірним у повному обсязі.

Список використаних джерел

1. Совет Безопасности ООН. Официальные отчеты. 5511-е заседание. 2006. 11 августа. S/PV.5511. 26 с.
2. Makdisi K. Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon. *Journal of Palestine Studies*. Winter 2014. Vol. 43, № 2. P. 24–41.
3. Makdisi K., Göksel T., Hauck H.B., Reigeluth S. UNIFIL II: Emerging and Evolving European Engagement in Lebanon and the Middle East. January 2009, EuroMeSCo Paper 76. 40 p.
4. Murphy R. UN Peacekeeping in Lebanon, Somalia and Kosovo. *Operational and Legal Issues in Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 375 p.
5. Murphy R. Peacekeeping in Lebanon and Civilian Protection. *Journal of Conflict and Security Law*. 2012. Vol. 17, № 3. P. 373–402.
6. Hatto R. UN Command and Control Capabilities: Lessons from UNIFIL's Strategic Military Cell. *International Peacekeeping*. April 2009. Vol. 16, № 2. P. 186–198.
7. Gross E. The Europeanization of National Foreign Policy. *Continuity and Change in European Crisis Management*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. 194 p.
8. Mattelaer A. Europe Rediscovered Peacekeeping? Political and Military Logics in the 2006 UNIFIL Enhancement. Gent: Academia Press, 2009. 32 p.
9. Совет Безопасности ООН. 5492-е заседание. 20 июля 2006 года. Doc. S/PV.5492. 6 p.
10. Совет Безопасности ООН. Официальные отчеты. 5508-е заседание. 2006. 8 августа. S/PV.5508. 9 p.
11. Совет Безопасности ООН. 5503-е заседание. 31 июля 2006 года. Doc. S/PV.5503. 6 с.
12. Совет Безопасности ООН. Резолюция 1701 (2006), принятая Советом Безопасности на его 5511-м заседании. 2006. 11 августа. S/RES/1701 (2006).
13. Comprehensive review of the Strategic Military Cell. Report of the Secretary-General. 2007. 26 April. Doc. A/61/883.
14. United Nations Security Council. Letter dated 1 December 2006 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. 2006. 1 December. Doc. S/2006/933.

Надійшла до редколегії 10.11.21

Yu. Skorokhod, Dr of Science (Political), Prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

FORMATION OF UNITED NATIONS INTERIM FORCE IN LEBANON-II: NEGOTIATING ASPECT

The article is devoted to the study of the specifics of the negotiation process in the multilateral (within the framework of the UN Security Council, the European Union) and bilateral (direct parties to the conflict and related parties, the UN and countries that supply contingents to UN peacekeeping operations) formats regarding the formation of the United Nations Interim Force in Lebanon -II (UNIFIL-II) in 2006. Particular attention is paid to the analysis of two approaches to resolving the conflict that arose in connection with the Israeli military operation in 2006 against Hezbollah and accordingly the approach to the formation of peacekeeping forces (regarding their composition, mandate, operational command), which were represented by Israel, the United States, Britain on the one hand, and Lebanon and France on the other. It has been proven that the formation of UNIFIL-II was the result of reaching compromise in the negotiation process.

Keywords: peacekeeping; UN, Lebanon, negotiations.